

SLOVNÍČEK POJMŮ

ALLY - příznivce*kyně, podporovatel*ka LGBT+ osoby či osob

AROMANTIK*ČKA (TAKÉ ZKRÁCENĚ ARO) - romantická orientace vyznačující se nepřítomností romantické přitažlivosti k ostatním, nepřítomností potřeby navazovat romantické vztahy; aromantičtí lidé mohou, ale nemusí být zároveň i asexuální

ASEXUÁL*KA - asexuální lidé necítí potřebu sexu nebo je ostatní lidé sexuálně nepřitahují; asexuální lidé mohou, ale nemusí být zároveň i aromantičtí

BDSM (= BONDÁŽ, DISCIPLÍNA, DOMINANCE, SUBMISE, SADISMUS, MASOCHISMUS) - sexuální preference, které se týkají prožitku z fyzické kontroly, psychické kontroly a/nebo bolesti; dá se rozdělit do složek: spoutávání (bondáž) a disciplína (zažívání tělesných nebo psychických omezení), dominance a podřízenost (výměna moci, kontrola nad nebo pod druhým), sadismus a masochismus (potěšení z bolesti nebo ponížení druhých či vlastní), lidé praktikující BDSM se mohou identifikovat s jednou nebo více z těchto složek; součástí BDSM aktivit/vztahů bývá vědomý souhlas všech zapojených stran, pokud dojde k porušení souhlasu, jedná se o sexuální násilí, ne o BDSM vztah

BIFOBIE - diskriminace, odpor nebo iracionální strach z bisexualitě či bisexuálních osob

BISEXUÁL*KA (TAKÉ ZKRÁCENĚ BI) - člověk, kterého přitahují ženy i muži, ale ne nutně stejným způsobem nebo stejně intenzivně

CIS(GENDER) OSOBA - osoba, jejíž genderová identita se shoduje s tím, jaké pohlaví jí přiřadili po narození (např. osoba, kterou po narození označili jako muže a která se cítí jako muž, je cis muž)

CISSEXISMUS (TAKÉ CISGENDERISMUS, CISNORMATIVITA) - systém názorů a přesvědčení, že normální, přirozená a jediná akceptovatelná genderová identita (projev, tělesné charakteristiky atd.) je buď mužská, nebo ženská, tedy cisgender

COMING OUT - z ang. coming out of the closet; proces uvědomování si své sexuální orientace nebo genderové identity a sdílení informace o této skutečnosti s okolím; **vnitřní coming out** - člověk rozpoznává svou orientaci či identitu; **vnější coming out** - člověk se svěřuje se svou orientací či identitou druhým

CROSSDRESSING (CD) - akt oblékání oděvu, který je v dané společnosti tradičně přiřazován opačnému genderu, osoba praktikující crossdressing se nazývá crossdresser; crossdressing je praktikován lidmi bez ohledu na genderovou identitu a sexuální orientaci

DRAG - jedna z forem umělecké prezentace, kdy se muži (drag queens) i ženy (drag kings) bez ohledu na svou sexuální orientaci stylizují do dané genderové role za pomoci často zvýrazněných až parodovaných atributů přiřazovaných tradičně danému genderu

DYSFORIE - negativní pocity, které vyvolávají určité tělesné vlastnosti, jež nejsou v souladu s genderovou identitou člověka; trans lidé pociťují různě silnou dysforii, od minimální až po velmi silnou

FEMININITA - soubor atributů, chování a očekávání, které jsou ve společnosti spojovány s rolí dívky či ženy

GATEKEEPING - jakékoli podmínky, které zejména transgender a nebínárním lidem omezují přístup ke zdrojům; často se používá v souvislosti s tranzicí, kdy člověk musí splnit přísné formální požadavky, aby byla tranzice lékařsky nebo právně uznána

GAY - muž, kterého přitahují (sexuálně či romanticky) muži

GENDER (ROD) - sociální konstrukt, ke kterému se pojí určité atributy související se vzhledem (volba oblečení, barev, líčení, doplňků atd.), chováním nebo očekáváními od žen a mužů ze strany společnosti, liší se historicky a geograficky

GENDEROVÁ IDENTITA - pocíťovaná příslušnost k určitému genderu, případně absence této příslušnosti, nemusí souviset s pohlavím připsaným po narození

GENDEROVĚ NEKONFORMNÍ OSOBA - je taková, jejíž genderový projev zcela nenaplnjuje očekávání, které se váže k ženské či mužské roli ve společnosti

GENDERQUEER - viz Nebinární níže

GENDEROVÝ PROJEV (GENDER EXPRESSION) - způsob, jakým se prezentujeme před druhými na škále femininita-maskulinita, neznamená to ovšem, že pokud se cis žena projevuje maskulinně, je o to méně žena, a podobně; nemusí souviset s připsaným pohlavím, genderovou identitou ani sexuální orientací

GSRD (GENDER, SEXUAL, AND RELATIONSHIP DIVERSITY) - genderová, sexuální a vztahová rozmanitost (GSVR); inkluzivnější alternativa ke zkratce LGBT+

HETEROFLEXIBILITA - sexuální a citová orientace projevující se v sexuální a partnerské preferenci převážně osob opačného genderu, oproti čistě heterosexuálním lidem jsou ale heteroflexibilní lidé otevřenější možnosti mít vztah/sex/city i vůči osobám stejného genderu

HETERONORMATIVITA - předpoklad, že všichni jsou heterosexuální, že jen heterosexualita je normální sexuální a citová orientace a implicitně tedy, že heterosexuální identita a vztahy jsou nadřazené ostatním identitám a vztahům, heteronormativní kultura podporuje prostředí, kde jsou LGBT+ lidé diskriminováni

HETEROSEXUALITA - sexuální a citová orientace projevující se v sexuální a partnerské preferenci osob opačného genderu

HETEROSEXISMUS - systém názorů a přesvědčení, že jediným normálním, přirozeným a akceptovatelným eroticko-sexuálním vztahem je vztah muže a ženy

HOMOFLEXIBILITA - sexuální a citová orientace projevující se v sexuální a partnerské preferenci převážně osob stejného genderu, oproti lesbám

a gayům jsou ale homoflexibilní lidé otevřenější možnosti mít vztah/sex/city i vůči osobám opačného genderu

HOMOFOBIE - zastřešující termín, kterým se označuje diskriminace, odpor nebo iracionální strach z jiné než heterosexuální orientace či neheterosexuálně zaměřených osob; **institucionalizovaná homofobie** - např. státem či náboženskými organizacemi podporovaná homofobie; **internalizovaná homofobie** - zvnitřnění negativních postojů a zkušeností u neheterosexuálně orientovaných osob

HOMOPARENTÁLNÍ RODINA - rodina, ve které rodičovské role zastávají dvě ženy nebo dva muži, lidově také občas označovaná jako „duhová rodina“. V rámci homoparentální rodiny se rozlišuje **zákonný rodič** (zákonem uznaný rodič dítěte, např. biologická matka, biologický otec, nebo ta osoba, která si dítě osvojila jako jednotlivec) a **sociální rodič** (ten z páru, který dítě sice také vychovává a dítě ho vnímá jako rodiče, ale zákonem jako rodič uznaný není; občas také označován jako „faktický rodič“)

HOMOSEXUALITA - sexuální a citová orientace projevující se v sexuální a partnerské preferenci osob stejného pohlaví; **v dnešní době již překonaný termín**, proto je lépe hovořit o „gayích a lesbách“, „sexuální orientaci“, „stejnopohlavní dvojici/partnerech“ (toto vymezení doporučuje i Výbor pro sexuální menšiny Rady vlády ČR pro lidská práva)

INTERSEKCIONALITA - teorie, podle které různé stránky lidské existence jako např. gender, etnicita nebo sexuální orientace spolu interagují a jsou vzájemně propojené, takže když klademe důraz jen na jeden aspekt člověka, ztrácíme kompletní obrázek o jeho životní zkušenosti

INTERSEX OSOBA - zastřešující termín označující osobu, u níž nelze v biologické rovině jednoznačně určit, zda je mužského či ženského pohlaví, v úvahu se zde bere jak tvar vnějších genitálií, tak i další charakteristiky, které nejsou na první pohled viditelné (chromozomy, gonády, pohlavní hormony); není vhodné v tomto kontextu používat pojem intersexualita/intersexuál*ka - nejedná se o variantu sexuální orientace nebo identity, pojem je odvozený od slova „sex“, česky pohlaví, nikoliv od slova sexualita

KINK (TAKÉ FETIŠ) - něco, co člověka sexuálně vzrušuje, nemusí se vázat jen k BDSM (např. svazování, dominance, submise a podobně), ale i jiným běžným či méně běžným objektům či způsobům chování (např. fetiš na nohy, na uniformy, na latex)

KONVERZNÍ TERAPIE (TAKÉ REPARATIVNÍ TERAPIE) - snaha o změnu („vyléčení“) neheterosexuální orientace nebo transgender identity vycházející často z přesvědčení, že pouze heterosexuality je normální zdravá sexuální orientace a ostatní varianty jsou duševní porucha, v praxi se však ukazuje jako neúčinná až škodlivá a přispívá ke stigmatizaci gayů a leseb či trans osob, proto je v některých zemích zakázána zákonem

LESBA - žena, kterou přitahují (sexuálně či romanticky) ženy

LGBT+ - zkratka zastřešující osoby nevětšinové sexuální orientace nebo genderové identity, přičemž L = lesby, G = gayové, B = bisexuální osoby a T = transgender osoby, někdy je možné se setkat i s dalšími písmeny v rámci této zkratky, která zde reprezentuje + (nejčastěji např. Q jako queer, I jako intersex osoby, A jako asexuální nebo aromantické osoby)

MASKULINITA - soubor atributů, chování a očekávání, které jsou ve společnosti spojovány s rolí chlapce či muže, nemusí souviset s biologickým pohlavím

MIKROAGRESE - verbální i neverbální odsudek, úmyslný či neúmyslný, který komunikuje nepřátelské, hanlivé nebo negativní postoje vůči lidem z obvykle utlačovaných skupin, ale i lidem mimo určité normy (lidé s nadváhou, ženy v profesích, které jsou tradičně považovány za mužské a podobně), může jít o určitý způsob chování (např. přejít na druhou stranu ulice), úšklebek, gesto, vtip, výrok atd.

MISGENDERING - když se v případě trans či genderově rozmanitých osob použije špatných zájmen nebo nevhodného oslovení; může jít o důsledek omylu, lhostejnosti, nebo záměrné snahy urazit, tj. jde o projev transfobie; je spojeno s pojmem **DEADNAMING** (nevhodné užití starého jména většinou u trans člověka)

MONOSEXISMUS - vychází z představy, že nás může přitahovat pouze jeden gender, že můžeme být pouze heterosexuální nebo gayové/lesby. Na základě tohoto přesvědčení se pak odvíjí nevráživost, nepochopení či nenávisť vůči lidem, kteří jsou bisexuální nebo pansexuální (bifobie)

MUŽI, KTEŘÍ MAJÍ SEX S MUŽI (MSM) - muži, kteří provozují sex s muži, ale neoznačují se nutně jako gayové nebo bisexuálové

NEBINÁRNÍ ČI GENDERQUEER OSOBA, NEBO GENDEROVĚ ROZMANITÁ OSOBA - osoba, která nedokáže zcela zapadnout ani do jedné ze škatulek muž či žena, genderová identita této skupiny lidí je velice pestrá, nejčastější nebinární identity jsou následující:

GENDERFLUID OSOBA - je taková, jejíž genderová identita se mění v čase nebo situačně

INTERGENDER OSOBA - je taková, jejíž gender je někde mezi gendery, nebo jejich kombinací

BIGENDER OSOBA - je taková, která se identifikuje se dvěma gendery, které zažívá buď střídavě, nebo současně; těmito gendery mohou být muž a žena, žena a agender nebo jakákoli jiná kombinace dvou genderových identit

TRIGENDER OSOBA - je taková, jejíž genderová identita se pohybuje mezi třemi gendery v závislosti na kontextu nebo na situaci

ANDROGYNNÍ OSOBA - je taková, jejíž podoba či identifikace je mezi femininní a maskulinní, a která tedy prezentuje gender buďto smíšený, nebo neutrální

PANGENDER OSOBA - je taková, jejíž genderová identita je souhrnem všech identit

POLYGENDER OSOBA - je taková, jejíž genderová identita je souhrnem mnoha identit, ne však všech

NEUTROIS - zastřešující termín pro osoby, které se identifikují genderově neutrálně

AGENDER OSOBA - je taková, která necítí příslušnost k žádné genderové identitě

GENDERLESS OSOBA - je taková, která se neidentifikuje s žádným genderem

DVOJÍ DUCH - osoba, která ve svém životě naplňuje role obou tradičních pohlaví; tento pojem byl užíván mezi původními obyvateli Severní Ameriky, ale v současnosti jej používají i jiné kultury

PANSEXUÁL*KA - člověk, kterého přitahují osoby bez ohledu na jejich genderovou identitu, ale ne nutně stejným způsobem nebo stejně intenzivně

PASSING - být vnímán*a a akceptován*a druhými v rámci genderové identity, která je člověku vlastní

POHLAVÍ PŘIPSANÉ PO NAROZENÍ (ZKRÁCENĚ PŘIPSANÉ POHLAVÍ) - biologická kategorie, na jejímž základě jsou lidé podle fyzických znaků při narození tradičně označováni za ženy, nebo muže

POLYAMORIE - druh nemonogamního soužití více než dvou osob, kde mají vztah všichni se všemi, nejedná se o otevřený vztah, kde si každý partner či partnerka může navazovat i jiné vztahy než s původním partnerem*partnerkou

PŘEDSUDEK - emočně zbarvený úsudek, který není založen na spolehlivém poznání, ale na pouhém mínění či předpokladu, obvykle vychází ze stereotypů, neoprávněného zobecnění nebo zjednodušení zkušenosti

QUEER - zastřešující výraz pro osoby neheterosexuální orientace či trans nebo nebinární identity či genderové identity, původně to bylo pejorativní označení leseb a gayů, některými lidmi je tento termín vnímán stále jako urážlivý a homofobní

SEXUÁLNÍ ORIENTACE (TAKÉ MILOSTNÁ ORIENTACE, SEXUÁLNÍ ZAMĚŘENÍ/PREFERENCE, CITOVÉ ZAMĚŘENÍ/PREFERENCE) - zaměření citové a sexuální náklonnosti k druhým lidem; romantická orientace je zaměření romantické (vztahové) náklonnosti k druhým lidem; sexuální a romantická orientace bývají obvykle v souladu, ale nemusí tomu tak být vždy

SOCIÁLNĚ PODMÍNĚNÝ (MENŠINOVÝ) STRES - chronická forma sociálně specifického stresu, kterému čelí společensky stigmatizované skupiny osob (zejména příslušníci*ice etnických skupin a LGBT+ lidé); v LGBT+ kontextu jde o soubor stresorů, které mohou negativně ovlivňovat duševní zdraví neheterosexuálních a transgender osob

TRANS(GENDER) ČLOVĚK - osoba, jejíž rod se neshoduje s tím, jak ji označili po narození; pojmy trans/transgender jsou přídavná jména

TRANS(GENDER) MUŽ (TAKÉ TRANSMASKULINNÍ OSOBA) - muž, co se narodil s pohlavními znaky připisovanými ženám a který se neztotožňuje s rolí, jež mu na jejich základě byla přisouzena; trans muži se někdy označují termínem AFAB (assigned female at birth) nebo ne úplně vhodným termínem FtM (Female to Male)

TRANS(GENDER) ŽENA (TAKÉ TRANSFEMININNÍ OSOBA) - žena, co se narodila s pohlavními znaky připisovanými mužům a která se neztotožňuje s rolí, jež jí na jejich základě byla přisouzena; trans ženy se někdy označují termínem AMAB (assigned male at birth) nebo ne úplně vhodným termínem MtF (Male to Female)

TRANSFOBIE - diskriminace, odpor nebo iracionální strach z jiné než cis-gender identity či genderově rozmanitých osob

TRANSSEXUÁL - zastaralý a nevhodný pojem, který se váže k diagnóze, navíc genderová identita nesouvisí se sexualitou

PROCES POTVRZENÍ GENDERU (TRANZICE) - proces nabývání vizuálních a tělesných charakteristik a sociální role, která je v souladu s genderovou identitou člověka, přičemž rozlišujeme tři základní složky:

SOCIÁLNÍ - život v rámci pocítované sociální role

FYZICKOU, která může zahrnovat hormonální terapii (HRT), chirurgické změny nebo různé jiné úpravy zevnějšku (např. laserové odstraňování vousů)

ÚŘEDNÍ - změna označení genderu, jména, rodného čísla v dokladech a jiných úředních dokumentech

TRAVESTI UMĚLEC*UMĚLKYNĚ - člověk, který se převléká do šatů tradičně přisuzovaných opačnému genderu za účelem uměleckého vystoupení, kde předvádí či paroduje známé umělkyně*umělce; občas se zaměňuje s pojem **transvestitismus**, kde však jde o převlékání se do šatů opačného genderu za účelem vlastního potěšení

TŘETÍ POHLAVÍ - genderová kategorie existující v některých společnostech, které rozeznávají více než dva rody